

Ekonomiye yeni mali kaynak girdiğinde ya ek mal ve hizmet alınır ki bu büyümedir ya da önceden alınan mal ve hizmetlere daha fazla ödeme yapılır ki bu enflasyondur. Enflasyon, büyümeye gitmemiş, israf edilmiş mali kaynaktır. Mali kaynak yabancı para cinsindense fiyat artışları, ithalat ile baskılanır, enflasyona gidecek olan bölümün bir parçası ek ithalata gider. Türkiye'nin ne dışarıdan mali kaynak bulma ne de içeride mali kaynak oluşturma sorunu vardır. Sorun, bu kaynakların büyümeye değil ya enflasyona ya ithalata gitmesidir.

Toplumun ekonomik temelini anımsamak gerekirse: İnsanların her biri yiyeceğe, giyeceğe, eve, arabaya, çocuklarının eğitime, sağlık hizmetlerine, eğlenmeye ve benzerlerine gereksinim duyar. Her biri kendisi için gerekli olanı kendisi üretse hiçbirine doğru dürüst yetişemez. Bir araya gelip iş bölümüne gittiklerinde her birinin tek tek gereksinim duyduklarını topluca üretebilirler. Üreten de tüketen de aynı insanlardır. Her ekonomi her şeyden önce bunu sağlayarak varlık kazanır.

Sermayeci ekonomilerde neyin üretileceğini ve üretilenlerin nasıl paylaşılacağını piyasa belirler. Piyasa ekonomilerinde iki ana grup kendini gösterir; çalışanlar ve girişimciler. Girişimciler, üretimle ilgili süreçlerde karar alan olarak görünür. Çalışanlar fiili üretimde çalışırken girişimciler üretim koşullarını düzenler. Girişimcilerin iki işlevi vardır; var olan üretim süreçlerindeki üretkenliği artırmak ve yeni gereksinimleri saptayıp yeni üretim süreçlerini düzenlemek.

Bir girişimde önce kiralamar, satın almalar ve istihdam yapılır, bunların hepsi harcamadır. Ancak üretimden sonra üretilenler satıldığında gelir elde edilir. Harcamalarla gelir elde etme arasında bir zaman uyumsuzluğu vardır. Zaman uyumsuzluklarını mali kesim giderir.

Büyüme, insanların gereksinimlerinin artması ve bunların karşılanmasıdır; sermayeci piyasa ekonomilerinde bunlar piyasalar aracılığıyla sağlanır. İnsanların çoğunluğu çalışanlardır ve ekonominin temeli çalışanların tek başlarına üretemeyeceklerini toplumsal olarak üretmesidir. Sermayeci piyasa ekonomisi, bu konuda sorunludur.

İnsanın artan gereksinimi, biyolojik ve psikolojik değil toplumsaldır. Toplumsal gelişimin

belli bir aşamasında daha önce gereksinim duyulmayan akıllı telefonlar, gerekli olmaya başlar; köken olarak insanlar istediğinden değil toplumsal koşullar onu gerektirdiğinden dolayı. İnsanların istemesi toplumsal koşullara bağlıdır. Gereksinimlerin çeşitlenip artması toplumsaldır. Çalışanlar, ilke olarak gereksindikleri kadarına razı olurlar. Toplumsal gelişim sağlanamazsa gereksinimler sınırlı kalır ve büyüme olmaz.

Girişimciler, kârlılığı gözetirler. Diğerlerine göre kârlılığını artırmasının bir yolu üretkenlik artışıdır. Diğer yolu ise çalışanlara verilenden kısmaktır. Girişimciler çoğunlukla bu ikinci yola eğilimlidir ve ilke olarak ancak bu yolda tıkanma olduğunda üretkenlik artıracak girişimciler kendilerine yol bulurlar. Tıkanmanın çıkmasındaki neden, bir girişimci yaptığında hissedilmeyecek daralmanın girişimcilerin çoğu yaptığında sağlanan mali kaynakların büyümeye değil enflasyona gitmesine yol açmasıdır. Büyümenin olmadığı yerde kârlılık da olmaz. Her bir girişimci kârını artırmak için çalıştığında topluca tüm girişimcilerin kârları düşer.

Çalışanların gereksinimleri ile yetinmesi ve girişimcilerin çalışanlara verilenden kısmaya eğilimli olması, sermayeci piyasa ekonomilerinin büyümesini engelleyen sermayeci koşullardır. Her ikisinin de panzehiri, sermayeci piyasa ekonomilerinde sermayeciliği kutsamayan, kişisel çıkarının topluluk çıkarı için mücadele etmek olduğunu fark etmiş, örgütlenen toplumculardır. Sermayecilik, kendisinden bekleneni gerçekleştirmek için kendisiyle mücadele eden toplumculara gereksinim duyar ki bu da demokrasi ile mümkün olur.

Toplumculara karşı, sorunların kişisel olduğu ve kişisel çözümler geliştirilmesi gerektiği ileri sürülür. Örneğin biri işsiz kaldığında bu toplumsal bir sorun olarak görülmez. Ailesi, eş, dost idare ediyorsa ilgilenmeye bile değmez. Agresif biçimde iş talep ediyorsa hiçbir üretkenliğinin olmadığı bir işe yerleştirilebilir. Bu düşünce popülizme ya da Türkçesiyle söylersek halkçılığa varır. Toplumcu söylem retorikte kalıp halkçı bir yaklaşımla 80 milyonun her birinin sorununun kişisel olarak çözülmesi nasıl olur? Türleştirme yoluyla. İki ana tür vardır; laik cumhuriyetçiler ve İslamcı halifeciler. İkincisi başlangıçta ana tür olarak

kurulan ama başarılı olmadığı için yan türe çevrilen Türkçü başbuğcuları da kapsayacak biçimde milliyetçi muhafazakâr diye genişletilebilir.

Ne milliyetçi muhafazakârlar ne de bunları bağrından çıkararak laik cumhuriyetçiler, demokrattır. Zaten aralarındaki fark şeklidir. Aslına bakarsanız, milliyetçi muhafazakârların var olabilmesi mümkün değildir. Cumhuriyet tarihi bunları kalıcı yapma arayışı olarak da görülebilir. Son yaşananlar, zorla milliyetçi muhafazakâr bir tür yaratma nafiye çabasıdır ve bunun faili baş roldeki milliyetçi muhafazakârlar değildir. Milliyetçi muhafazakârları var etme çabası bizzat müsrifçedir, yani sağlanan kaynaklar büyümeye değil, enflasyona (ya da ikame olarak ithalata) gider. Başarısı mümkün olmadığı için terk edilmediği sürece bu doğrultuda çırpınıp durulur, battıkça batılır.

Milliyetçi muhafazakârların ana argümanı, “Batı’nın tekniğini alalım ama kendi ‘değerlerimiz’i muhafaza edelim”dir. Laik cumhuriyetçilerin farkıysa yalnız tekniğin değil “Batılı” değerlerin de alınmasının gerekliliği iddiasıdır. Milliyetçi muhafazakârlar çağın, laik cumhuriyetçiler Türkiye’nin koşullarına uymadıklarından değer değer diye diye her şeyi değersizleştirirler. Gerekli olan ne kendi değerlerimiz ne de Batılı değerlerdir; bir sentezinin yapılmasıdır. Demokrasi bunu sağlar ama bu sefer de hem milliyetçi muhafazakârlar hem de laik cumhuriyetçiler demokratik koşullarda varlıklarını koruyamayıp marjinalize olurlar. Her iki tür de demokrasi demokrasi diye diye demokrasinin önüne geçerler.

Temel sorunun çözümü ortada ve biz bu çözümün çok uzağındayız. Şimdiki durumumuz şu; saymaca bir büyüme yaşandı ve çoğumuz bunu gerçek sandı. Bu, aynı zenginliğe birden çok kişinin sahip olduğunu sanması durumudur. Zenginliğin önemli bir bölümü hayalidir. Bu hayalle yaşayanların, bu hayal gerçekmiş gibi davrananların oranı hiç de az değildir.

Hayal, kısmen ithalatla, kısmen gelecek hakkındaki hatalı tahminlere dayalı sermayeleştirmelerle ve kısmen başta istatistikler olmak üzere belgelerdeki hata ve tutarsızlıklarla beslendi ama nihayetinde resmen olan ama fiiliyatta olmayan bir zenginlik söz konusudur. Hayali zenginlik ile gerçek zenginlik ayırt edilemeyecek biçimdedir. Kira

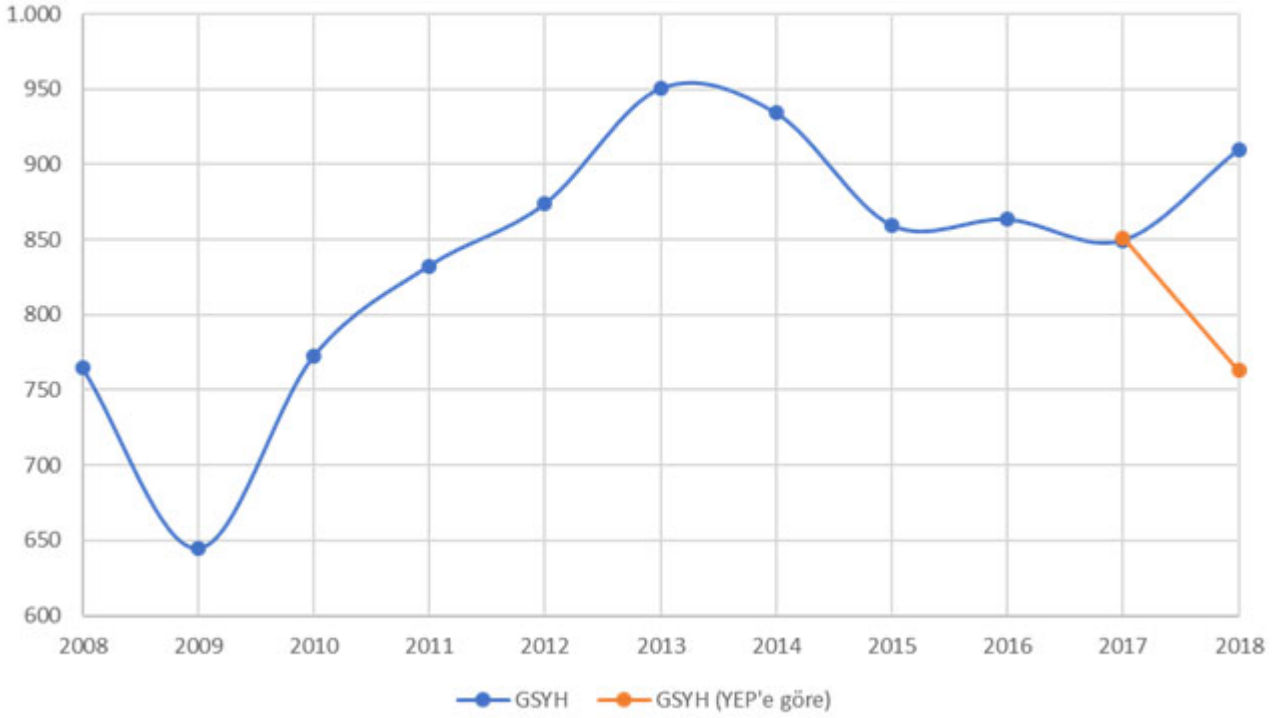
gelirlerine ve doğru gelecek tahayyülüne göre değerlendirilen bir evle bunlardan ciddi biçimde bir sapmayla değerlendirilen ev değiştirilebilir. Bu durumda zarar, gerçek değerine dönmeden elden çıkaramazsa ikincisinin üzerine kalır.

Hayali zenginliğin bir başka örneği de bir üründen kazanılanların o ürünün değerinin üzerinde olmasıdır. Çalışanlara yapılan ödeme arttığında bunu girişimci doğrudan fiyata yansıtırsa enflasyon olur, enflasyon olduğunda da ücretlerin artması gerekir. Bu durumdan tek çıkış, girişimcinin üretkenliği artırıcı önlemler almasıdır; aksi halde çalışanlar tazmin edilerek girişimin tasfiye edilmesi gerekir. Türkiye’de girişimlerin zararına üretmesi, ilke gibidir; zarar güç oyunları ile diğer yollardan siyaseten kapatılır. Üretim, varlığını bu güç oyunlarında gerekli olduğundan sürdürür. Bununla beraber üretici olduğu hayali de sürer. Açığın siyaseten kapatılmadığı zaman gelip çattığında iflaslar başlar.

Hayali zenginliğin daha birçok örneği rahatlıkla bulunabilir. Hayalin daha fazla sürdürülmesinin olanağı ortadan kalktığında ithalat daralmaya başlar ve enflasyon boy gösterir. İçinde bulunduğumuz dönem böyle bir ihtilaf dönemidir. Zımni olarak aynı zenginlik üzerinde birden çok hak iddiası vardır. İhtilafın olduğu yerde insanlar kolaylıkla birbirlerine düşerler, hele bir de bir bölüm zihnini olmadık hayallere hapsetmişse.

İçinde yaşayanların yaşamlarını az çok etkiliyor ama kabul edilmeli ki Türkiye için gelgeç, önemsiz bir dönemden geçiyoruz. Durum böyle olmasına karşın gelmiş geçmiş tüm zamanlara ve tüm yerlere hükmetme hayali yaşatılmaya çalışılıyor. Uyduruk uyduruk adamların yaptığı uyduruk uyduruk şeyler sanki her şeymiş gibi davranmamız bekleniyor; çoğumuz buna uyuyor. Gelecekte yapılması gereken bir çok yatırım şimdiden zararına yapılıyor ve üretken olmayan girişimlerle ekonomik canlılık hayali sağlanmaya çalışılıyor; çoğumuz da canıyor. Yapılanlar o denli boş ki bu dönemden geleceğe dış dokunur hiçbir şeyin arta kalmayacağından emin olabiliriz. Yaşamımız, olanaklarımız israf edildiğiyle kalacak. Zaman hızla akıp geçiyor; biz de gittikten sonra olsa da bir olmasa da bir dönem olarak görülecek.

GSYH (milyar Amerikan Doları)

Kaynak: IMF, World Economic Outlook Database, April 2018

Hayalsiz, ne gelişme olur ne de insani herhangi bir şey; insan hayal edendir. Uykuda da hayal görülür ama geliştiren hayal görmek değil, gerçekleştirilebilecek hayal kurmaktır. Görülen hayal geçmişin deforme olmuş tekrarıdır; hayalin geliştiriciliğiyle gerçekleşebilecek hayaller kurmaktan geçer. Görülen hayal, gerçeğin güya ikamesidir ve geçmişte hapisliktir. Kurulan hayal, zihniligi peşinen kabullenilmekle birlikte geleceğin kapısıdır.

Gelecekte bakıldığında tamamen önemsiz bu olamaz bir hayali görme çabası, emebileceği ekonomik kaynakların sonuna geldi. Şimdi ekonomik etkinliklerin görüntüsü, ekonomik etkinliklerin gerçeğine yakınsama zamanı. 2013'te 950 milyar dolar gösterilen, bu yıl daha önce 910 milyar dolar olması beklenen milli gelir YEP'a göre 763 milyar dolar olacaktı. Dile kolay bu yılki gelirimizden Haziranda olduğu düşünülen 150 milyar dolarlık bir bölüm, Eylülde uçtu gitti. Bu kimin gelirinden ne kadar kesintiyle olacak? Bu, bu yıl içinde yaklaşık

%20'lik, 2013'ten bu yana %25'in üzerinde bir uçup gitme. Hayali bir canavar olan enflasyonla mücadele edilmiyor, gelir düşüşünden kimin payına ne kadar düşeceği belirlenmeye çalışılıyor. Enflasyonun gerisinde kalanlar daha fazla oranda kaybedecekler, herkes -haklı olarak- enflasyonun gerisinde kalmamaya çalışacak. Enflasyonla mücadele denilen, aramızda bir paylaşım savaşıdır. İnsanlar, hayalle yaşamayı bırakıp hak ettiğiyle yaşayana kadar enflasyon sürer.

1950'lerden bu yana Türkiye'de enflasyon, bazen biraz geriliyor bazen çok ileri gidiyor ama aralıksız çok yüksek oranlarda sürüyor.